

הפרשה הסתומה

מדוע פרשת 'ויחי' נכתבת בתורה ללא רוח, כיחידה אחת דחוסה?

פרשת 'ויחי' היא 'פרשה סתומה' – היא נכתבת בספר התורה ללא הפסקה של תשע אותיות המפרידה אותה מהפרשה שלפניה. היא נראית חנוקה, דחוסה.

חז"ל מציעים שתי סיבות לכך:

1. **צרת השעבוד:** "לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם."
2. **הקץ שנסתם:** "שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו. (מדרש רבא, הובא ברש"י)

גלות היא מחנק

הסתימות הפיזית בטקסט היא הביטוי המובהק ביותר לגלות. בטרגדיה של הגלות, אנו מאבדים את הפריבילגיה לאתנחתא, לרווח נשימה. נשימה. עולם ללא אתנחתאות הוא עולם ללא מילים, משפטים או ספרים. זהו כאוס אינסופי של אותיות המייצר רעש דיס-הרמוני.

"היינו מוצאים את עצמנו לכודים בתוך כאוס
ואנומליה מילולית שהיתה סוגרת עלינו מכול צד."

האפשרות לנשום הופכת לאפשרות היחידה לגאולה.
הבעה קוהרנטית מחייבת נשימה.

גלות הדיבור

בראייה הקבלית, **גלות מצרים** היא, בעומקה, "גלות הדיבור". זהו חוסר היכולת למלל את המציאות, לפרשן ולמשמע אותה. **הדיבור לכוד בתוך עצמו, והמציאות נותרת במצוקה.**

הדיבור הוא הכלי שלנו "לחלץ את המציאות ממקומה התחום". כשהדיבור בגלות, המציאות כולה אסורה.

המילה **מִצְרַיִם** מהדהדת את המילה **מִצְרַיִם** (mizraim/meitzarim) – הגלות היא הימצאות במצר, במקום צר וחנוק.

כשמת יעקב, נסתם הקשר

יעקב הוא הציר המקשר בין האבות לבנים. הוא מאפשר לדיבור של הדורות הבאים להיות פתוח, הרמוני, ומחובר לשורש. עם מותו, "נסתמו עיניהם וליבם של ישראל".

תובנה חסידית: סוד הגלות נמצא ב'מיצרי הגרון' – הנקודה המחברת בין הראש (האבות) לגוף (הבנים). כשהגרון במיצר, נוצר ניתוק. אין הרמוניה נשיגתית בין האבות לבנים. רבב שנור בלמן ליאדי.

**"הגאולה בעומקה היא אותה יכולת לכונן מחדש את ההרמוניה.
לשחרר את המחנק הגלותי."**

נשימה, נשמה, דיבור

הנשימה היא הפעולה שבה האדם מפנים ומוציא את המציאות. הוא מייצר סדר וערך, נותן פשר ומשמעות. זהו הביטוי של 'עצם הנשמה' – עצם הנשימה.

האדם, בכישורו הייחודי, הופך את **הרוח** ש**אלוהים** נפח בו לדיבור חי ('רוח ממללא').
הוא הופך **לְדַבֵּר** של העולם.

'ידבר עמים תחתינו' (תהילים מ"ז, ד').

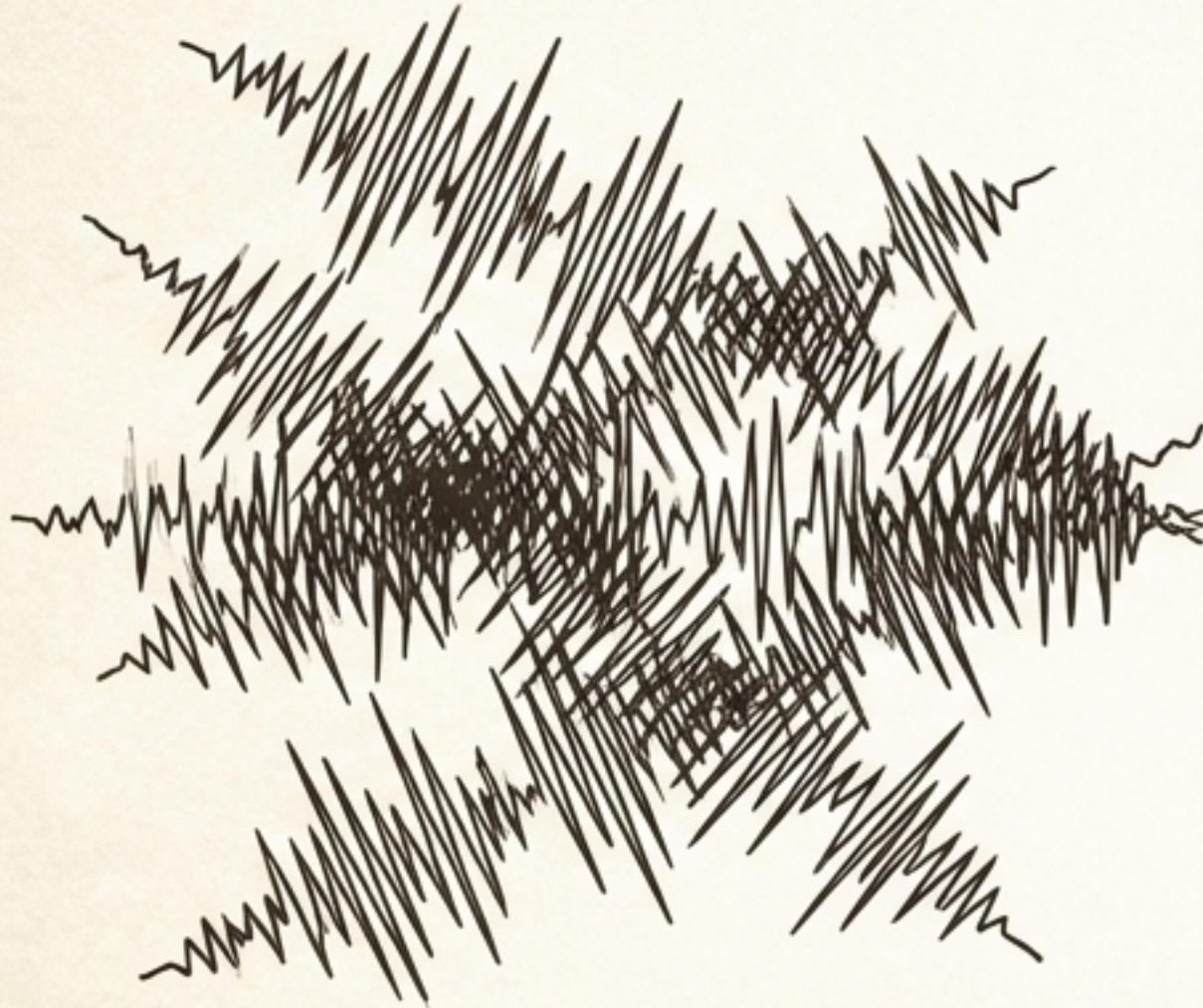
הפסוק מדגיש את כוחו של הדיבור לסדר את ההווה.

משה: כבד הפה שהפך לגואל

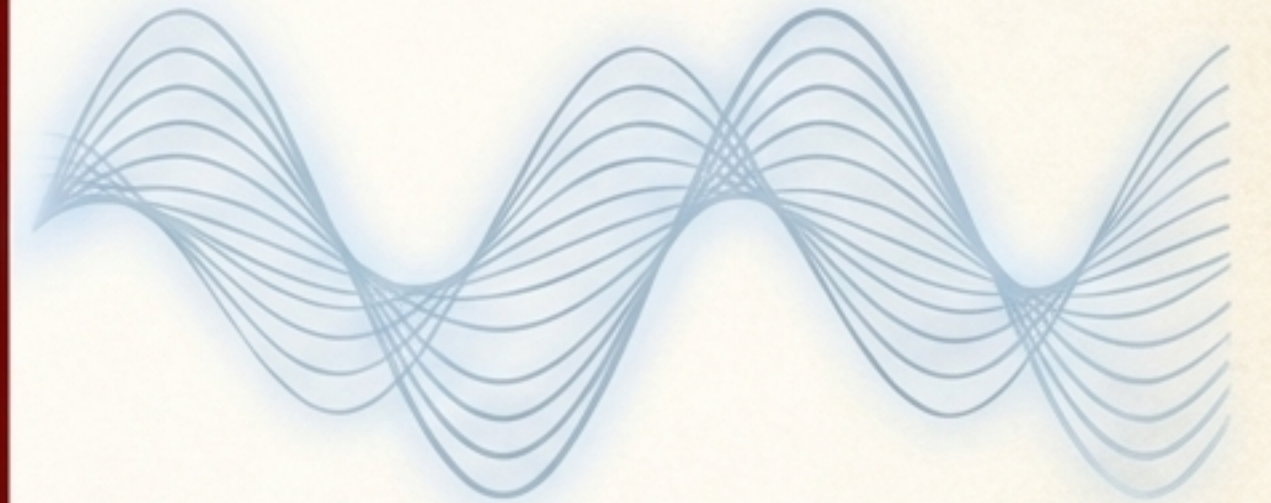
הצגת הבעיה

בפרשת שמות, משה רבינו, המיועד לגאול את ישראל, מציג את חולשתו המהותית: "כבד פה וכבד לשון אנכי". הוא מודה שדיבורו אינו דיבור של גאולה; הוא אינו מסוגל לדייק את הדברים, לתת את הרווח הנכון.

"כבד פה וכבד לשון אנכי"

"ועתה לך ואנכי
אהיה עם פיה
והוריתיך והויתיך
אשר תדבר."

פרשנות

הנוכחות האלוהית אינה חיצונית, היא "עם פיו של משה ממש". הגילוי האלוהי מתבטא ביכולת להתעלות מעל "כבודת הפה".

מפה סתום לפה-סח

"למען תספר
באזני באזני בנך
ובן בנך".
או במילים אחרות:
למען תדבר.

משה נדרש לעמת את דיבורו הלקוי מול פרעה, שורש הגלות.
במאבק זה, **נחלץ הפה** – ועמו ההוויה כולה – ממצוקת הגלות.
הפה הסתום הופך ל'פה-סח' (פה שמספר ומשוחח).

השלכה תרבותית

זוהי מהות חג הפסח. הפה הוא שזוכה לגאולה. אנו מקבלים את
היכולת לספר ולהעביר הלאה את סיפור החירות.

ברית הלשון: דיבור המחובר לשורש

Frank Ruhl Libre

מקור

ספר יצירה (פרק ו', משנה ז') מזהה שתי בריתות ראשוניות שאלוהים כרת עם אברהם: ברית המעור (מילה) וברית הלשון.

Frank Ruhl Libre

המהות המשותפת

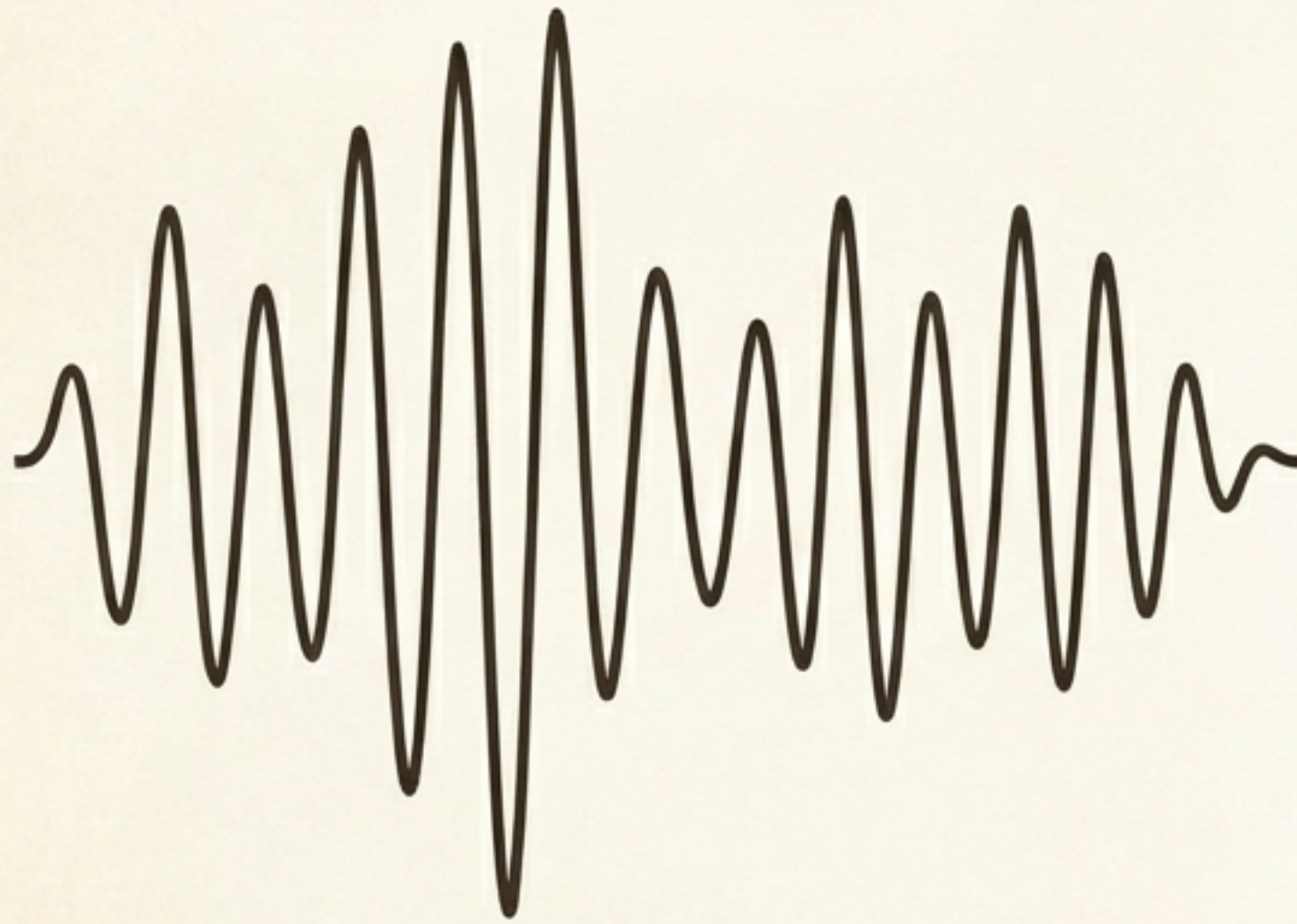
כוח הדיבור והכוח המיני הם כוחות יצירה, היכולת להטביע חותם בעולם. כאשר הם אינם מעוגנים ב'ברית', הם הופכים להתפשטות סתמית, נטולת הרמוניה וחיבור לראשית.

זו תורה וזו שכרה!?

שתוק, שכך עלה במחשבה לפני!

החובה לשתוק

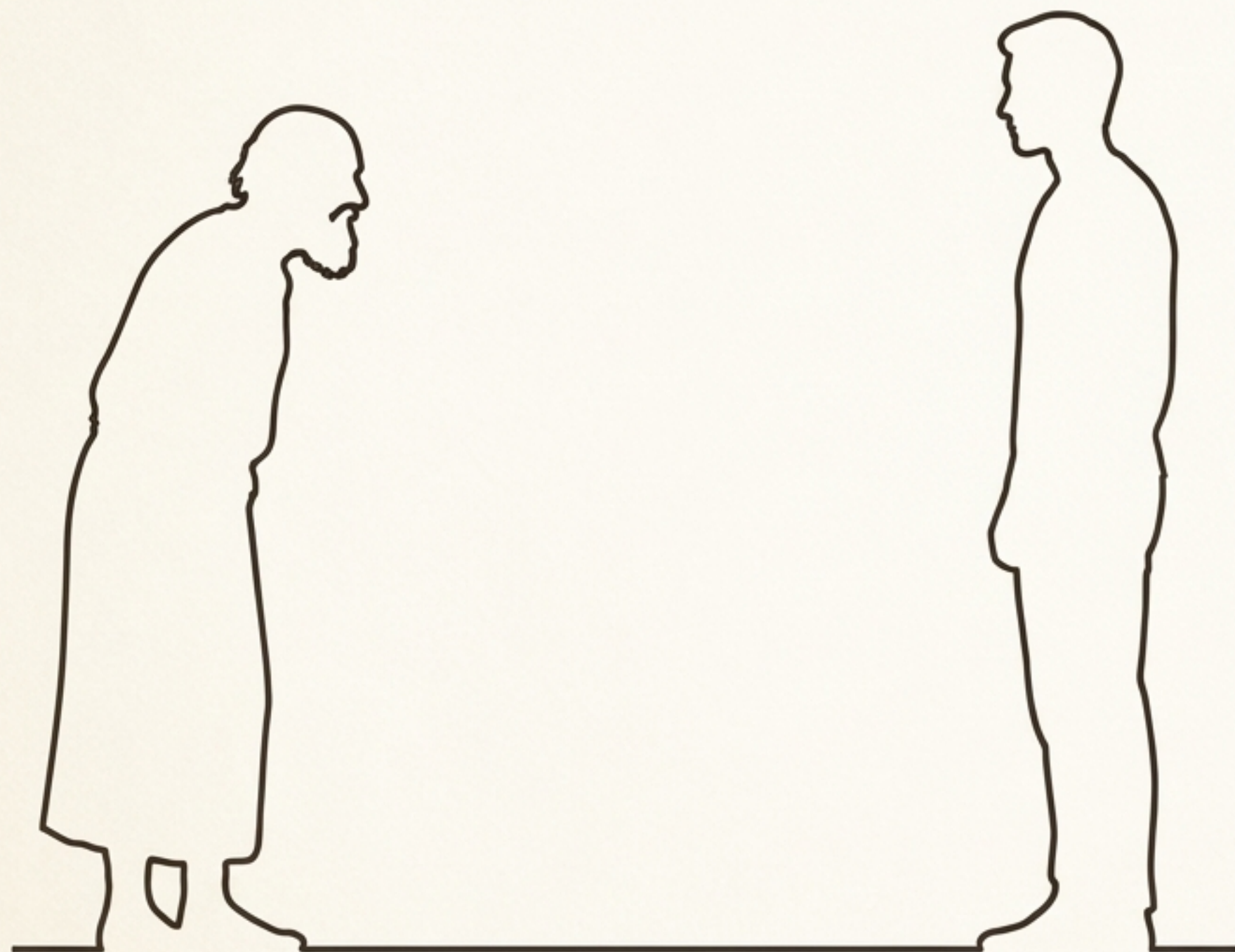

הלקח: לעתים, יש לדמום בהרכנת ראש אל מול הפלא והאבסורד. זוהי חובתו של האדם כישות תבונית להכיר במוגבלות תבונתו – וממילא, תבונתו – וממילא, במוגבלותן של המילים.

תובנה עמוקה: היכולת לגעת במחשבה האלוהית הקדומה ('שכך עלה במחשבה לפניי') מחייבת דממה. היא דורשת איפוס מוחלט של כל האותיות, המילים והמשפטים, וחזרה אל 'נשימת הבריאה הראשונית'.

קונספט מפתח: השתיקה אינה ריקנות. היא הכרה במגבלות השפה ויתח לממד גבוה יותר של הבנה.

שתיקתו הרועמת של יעקב

הסיטואציה:

יעקב פוגש את יוסף במצרים אחרי 22 שנות אבל. במקום לחקור, לשאול ולפתוח פצעים פצעים ישנים – הוא בוחר לשתוק.

פרשנות:

זו אינה שתיקה של חולשה, אלא של אחריות הורית. הימנעות מכל התעסקות מילולית שרק שרק תעורר מחדש קנאה, כעס ונקמה. זהו 'מופע מופתי של שתיקה'.

העצמה:

בשתיקתו, יעקב מונע את התפרקות המשפחה. השתיקה שלו בונה ומאחדת יותר מכל נאום שהיה יכול לשאת.

מה שיעקב גילה בשתיקתו

חזרה למדרש:

"ביקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו". אנו מבינים זאת כעת לא כעונש, אלא כהוראה. יעקב מבקש לחצות את הגבול הנכון בין המילים לשתיקות, ואלוהים עוצר אותו.

הגילוי שבשתיקה:

מה שיעקב רצה לגלות לבניו בדיבור, הוא גילה להם בשתיקתו. הוא אותת להם על מציאות עתידית קשה וחידתית, שבה יידרשו לאחוז בפלך השתיקה, לקבל את הטרגדיה בענווה והכרה במגבלות ההבנה.

"בלום פִּיךְ מלדבר ולבך מלהרהר." ספר יויצירה

על מה שאי אפשר לדבר

חיבור לפילוסופיה של הלשון: "התובנה של יעקב מהדהדת את אחד המשפטים המכוננים של הפילוסופיה במאה ה-20."

Wovon man nicht
sprechen kann,
darüber muss man
schweigen.

"את מה שאי אפשר לדבר
עליו, אודותיו יש לשתוק."
– לודוויג ויטגנשטיין,
'טרקטט לוגי-פילוסופי'

משמעות: גם הדיבור המדויק והלוגי ביותר מכיר בגבולותיו. השתיקה אינה קדם-**לשונית**, אלא פוסט-לשונית; היא מה שמגיע אחרי שהשפה מיצתה את עצמה.

קול דממה דקה

הסינתזה: הגאולה השלמה אינה דיבור בלתי פוסק, וגם לא דממה מוחלטת. היא היכולת לייצר יחס מכוון וקולע בין הדיבורים לשתיקות.

האחדות שמעבר למילים: גם כשהמציאות נראית כאוטית, השתיקה מאפשרת להכיר באחדות האלוהית החיה בבסיס ההווה. זהו המסר של השבטים ליעקב אביהם: "כשם שאין בליבך אלא אחד – כך אין בלבנו אלא אחד".

ההתגלות לאלוהו: היישום המובהק של רעיון זה הוא בהתגלות לאלוהו הנביא בהר חורב. אלוהים אינו נמצא ברוח, ברעש או באש, אלא במה שבא אחריהם:

> "אַחֲרֵי הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה." (מלכים א', י"ט, י"ב)

השתיקה העוטפת

לפני הדיבור, ואחריו, תמיד נמצאת השתיקה.

דממה

היא אינה היעדר, אלא הנוכחות העמוקה ביותר. היא המסגרת העוטפת ומכילה את כל מה שניתן להבין, לומר ולגלות.